

سال چهاردهم، شماره ۴۶
تابستان ۱۳۹۳، صفحات ۱۲۷-۱۰۹

دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر
فصلنامه علمی - پژوهشی فضای جغرافیایی

فرامرز بریمانی^۱
مهدی جعفری^۲
عثمان بلوچی^۳

بررسی و تحلیل میزان رضایت مندی ساکنان روستایی از کیفیت زندگی (مطالعه موردی: دهستان مهبان شهرستان نیکشهر)

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۲/۰۳/۰۸

تاریخ دریافت مقاله: ۹۰/۱۱/۰۶

چکیده

با توجه به محرومیت جامعه روستایی، بررسی و تحلیل کیفیت زندگی این قشر از جامعه به عنوان یک ملاک سنجش در برآورده شدن نیازهای مادی و غیرمادی خانواده‌های روستایی و درک ذهنی و رضایت آن‌ها از این نیازها ضرورت می‌یابد. این مقاله نیز در پاسخ به این نیاز در دهستان مهبان شهرستان نیکشهر (در استان سیستان و بلوچستان) انجام شده است. هدف اصلی آن، ارزیابی و سنجش میزان رضایت مندی ساکنان روستایی از کیفیت زندگی و تبیین عوامل مؤثر بر آن در دو بعد اقتصادی و اجتماعی می‌باشد. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی (آماري) مبتنی بر تکمیل پرسشنامه است. داده‌های تحقیق با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی از ۲۷۳ سرپرست خانوار نمونه در ۱۹ روستای بالای ۲۰ خانوار به‌دست آمده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری

E- mail: F.barimani@umz.ac.ir

E- mail: me.gafary@gmail.com

E- mail: osman_baloochi@yahoo.com

۱- دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه مازندران - بابل

۲- عضو هیأت علمی گروه آمار، دانشکده ریاضی، دانشگاه سیستان و بلوچستان

۳- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان

(همبستگی، آزمون T تک متغیره و تحلیل واریانس) استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که میزان رضایت‌مندی روستاییان از کیفیت زندگی در ابعاد اقتصادی و اجتماعی پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد. امکانات خدماتی بیشترین (۰/۳۶۱) و تسهیلات دولتی کم‌ترین (۰/۱۹۳) تأثیر را بر میزان رضایت‌مندی از کیفیت زندگی دارند. هم‌چنین مؤلفه‌های میزان تحصیلات و وضعیت شغلی با میزان رضایت‌مندی از کیفیت زندگی دارای ارتباط معناداری می‌باشند.

کلید واژه‌ها: رضایت‌مندی، کیفیت زندگی، شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی، دهستان مهبان.

مقدمه

تاریخچه مبحث کیفیت زندگی^۴ به دوران ارسطو در ۳۸۵ سال قبل از میلاد باز می‌گردد که در آن دوران ارسطو «زندگی خوب» را به معنی شاد بودن در نظر گرفته است (نجات، ۱۳۸۷: ۵۷). اما پی‌گیری این مبحث به طور جدی به سال ۱۹۳۰ باز می‌گردد که از آن به بعد محققان شاخه‌های مختلف علمی، آن را مطالعه کرده و هر کدام سنجه‌های مورد نظر خود را با توجه به نواحی مختلف جغرافیایی ارائه داده‌اند (ویش^۵، ۱۹۸۶: ۱۵). البته این سنجش‌ها قبل از دهه ۱۹۷۰ بر شاخص‌های عینی کیفیت زندگی متمرکز بوده، که در دهه ۱۹۷۰ شاخص‌های ذهنی برای سنجش آن اضافه شده‌اند (کمپل^۶، ۱۹۷۶). مبحث مذکور به لحاظ آکادمیک به عنوان یک زمینه تحقیقی از اوائل دهه ۱۹۶۰ با اقبال عمومی بیش‌تری روبرو شد (خوراسگانی و کیانپور، ۱۳۸۵: ۷۱)، ولی توجه دانش جغرافیا به این مفهوم به اواخر دهه ۱۹۶۰ بر می‌گردد، که توسط جغرافیدانانی نظیر اسمیت و هاروی وارد این علم گردید (جاجرمی و کلت، ۱۳۸۵: ۷).

کیفیت زندگی مفهومی است که برای ترسیم توسعه رفاه در یک جامعه به کار می‌رود و دارای دو وجه ذهنی (کیفی) و عینی (کمی)^۷ است (ماجدی و لهسایی زاده، ۱۳۸۵: ۱۰۰ و ۱۲۳). به عبارتی دیگر کیفیت زندگی از جمله مفاهیمی است که در واقع ترکیبی از متغیرها از قبیل تغییر در سطح درآمد، شرایط زندگی، وضع سلامت، محیط، فشار روحی

4- Quality of life

5-wish

6- campbell

7- Qualitative and quantitative

روانی، فراغت، شادمانی خانوادگی، روابط اجتماعی و چندین متغیر دیگر برآن تأثیرگذار هستند (رحمان و همکاران^۸، ۲۰۰۳: ۱). امروزه تقریباً همگان هدف نهایی انواع توسعه را افزایش کیفیت زندگی می‌دانند (نوغانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۲۰) و بهبود آن را هدف اصلی تمام برنامه‌ریزی‌ها به حساب می‌آورند؛ چرا که با توسعه برنامه‌ریزی مکانی، میزان رضایت از کیفیت زندگی در فضاهای برنامه‌ریزی شده از اهداف اولیه و اصلی به شمار می‌رود. بنابراین اندیشمندان برنامه‌ریزی نیز اعتقاد دارند که برنامه‌ریزی‌ها باید همسو با بهبود کیفیت زندگی باشند (قالیباف و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۶۳-۱۶۷). هم‌چنین امروزه اغلب صاحب‌نظران و دانشمندان هدف مشترک توسعه در سطوح محلی، ملی و بین‌المللی را بهبود کیفیت زندگی می‌دانند و بر این باورند که آینده بشر متکی بر درک بهتر عواملی خواهد بود که بر کیفیت زندگی انسان تأثیرگذار هستند (غفاری و اونق، ۱۳۸۵: ۱۶۰) و از آنجایی که نقطه شروع توسعه اجتماعات انسانی، شکل گرفتن درک درستی از نیازهای مردم و پس از آن پایش دستاوردهای توسعه است، سنجش رضایت‌مندی^۹ از کیفیت زندگی (کیفیت زندگی ذهنی) ابزار مناسبی برای چنین درکی عرضه می‌کند زیرا مطالعات کیفیت زندگی (ذهنی) راهی بین مسئولان محلی و ساکنان روستایی برای تعاملی سازنده که منجر به تفسیر و بحث در مورد موضوعات کلیدی مؤثر بر زندگی مردم می‌شود، باز می‌کند (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۹: ۹۰). با گسترش روند صنعتی شدن، پیشرفت فناوری و رشد شهرنشینی؛ فقدان تعادل‌های اقتصادی و فضایی موجب شکاف شدید زندگی بین نواحی روستایی و شهری کشورهای در حال توسعه شده و زندگی مردم روستایی را با چالش‌های عدیده‌ای مواجه کرده که مواردی از قبیل ضعف منابع درآمدی، نبود فرصت‌ها و موقعیت‌های مناسب شغلی، دسترسی نابرابر به امکانات و خدمات آموزشی، بهداشتی، فراغتی، تغذیه نامناسب، مسکن ناپایدار و... را شامل می‌شود.

نتایج مطالعات کیفیت زندگی (ذهنی) می‌تواند به ارزیابی سیاست‌ها، رتبه‌بندی مکان‌ها، تدوین استراتژی‌های مدیریت و برنامه‌ریزی جامعه (شهر، روستا) کمک کرده و درک و الویت‌بندی مسائل اجتماع برای برنامه‌ریزان و مدیران جامعه به منظور ارتقای کیفیت زندگی افراد را تسهیل سازد (لی^{۱۰}، ۲۰۰۸: ۱۲۰۷) و به عنوان ابزاری کارآمد در فرایند مدیریت و برنامه‌ریزی روستایی مد نظر باشد. از این رو با توجه به موارد فوق کیفیت زندگی در کشور ایران که از یک شرایط جغرافیایی ناهمسان در ارتباط با توسعه یافتگی تشکیل شده در حال شکل‌دهی به الگویی

8- Rahman & others

9- Satisfaction

10- Lee

است که به شدت از گسست فضایی توسعه پیروی می‌کند (فرجی ملائی و همکاران، ۱۳۸۹: ۳). لذا سنجش میزان رضایت مندی از کیفیت زندگی (کیفیت زندگی ذهنی) در نواحی روستایی و الویت‌بندی صحیح و منطقی عوامل مؤثر بر آن از اهمیت بالایی برخوردار است. در این راستا این پژوهش به روش توصیفی- تحلیلی و در پاسخ به سؤالات زیر، رضایت‌مندی از کیفیت زندگی را در یکی از مناطق محروم کشور مورد بررسی و تحلیل قرار داده است:

- ۱- میزان رضایت‌مندی مردم از کیفیت زندگی در دهستان مهبان چگونه است؟
- ۲- تأثیرگذاری زیرشاخص‌های اقتصادی و اجتماعی بر میزان رضایت‌مندی از کیفیت زندگی به چه میزان است؟
- ۳- آیا بین میزان تحصیلات و میزان رضایت‌مندی از کیفیت زندگی رابطه معناداری وجود دارد؟
- ۴- آیا بین وضعیت اشتغال و میزان رضایت‌مندی از کیفیت زندگی معناداری وجود دارد؟

مفاهیم و مبانی نظری

در فرهنگ لغت رضایت‌مندی را «برآورده کردن یا مایه خشنودی و ارضاء شدن» معنا کرده‌اند. ایجاد حالت شادمانی، خشنودی و مطلوبیتی که در نتیجه تأمین نیازها و برآورده کردن تقاضاها و احتیاجات مراجعه کننده توسط ارائه کننده خدمت در مراجعه کنندگان ایجاد می‌شود، رضایت‌مندی گفته می‌شود (فرهادنژاد، ۱۳۸۷: ۲۳). به عقیده کاتلر سطح رضایت تابعی است از تفاوت بین ادراک از عملکرد و انتظارات فرد (رهنورد، ۱۳۸۲: ۳). یعنی افراد با توجه به یک مجموعه آرزوها و نیازهایی که دارند، شرایط فعلی‌شان را ارزیابی می‌کنند (حاجی‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۹: ۷۲). برخی از محققان نیز رضایت‌مندی اشخاص را انعکاس حالت روانشناختی، تقدیرگرایی و عقلانیت ابزاری می‌دانند (رفیعیان و همکاران، ۱۳۸۸: ۵۴).

در سال‌های اخیر مطالعات متعددی در رابطه با شاخص‌های بهبود کیفیت محیط زندگی صورت گرفته است. یکی از جنبه‌های این مطالعات توجه به تعامل انسان- محیط است، که در این رویکرد سنجش میزان رضایت مردم از محیط زندگی‌شان اهمیت می‌یابد (هوریهان^{۱۱}، ۱۹۸۴: ۳۷۰). البته سنجش رضایت نه فقط بر اساس محیط عینی، بلکه بر پایه ادراک افراد از محیطی که به آن تعلق دارند، صورت می‌پذیرد (رفیعیان و خدایی، ۱۳۸۸: ۲۴۰)، که امروزه این عمل به وسیله پرسش از پاسخگویان ارزیابی می‌گردد (هوریهان، ۱۹۸۴: ۳۷۵).

اولین مدل نظری درباره رضایت از محل سکونت، توسط مارنا و راجرز^{۱۲} (۱۹۷۵) بیان شده است. آنها رضایت از محیط سکونت را منوط به درک و ارزیابی شخص از ویژگی‌های محیط زندگی دانسته‌اند (رفیعیان و خدایی، ۱۳۸۸: ۲۳۵). بنابراین، میزان رضایت‌مندی انسان‌ها از محیط زیست خود نشانگر میزان تحقق اهداف برنامه‌های تدوین یافته جهت بهبود وضعیت زندگی است. همچنین رضایت و نارضایتی از محیط، میزان مشارکت مردم در برنامه‌های توسعه را نیز متجلی می‌سازد (شایان و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۵۶). سازمان بهداشت جهانی^{۱۳}، آن را «درک افراد از موقعیت خود در زندگی از نظر فرهنگ، سیستم ارزشی که در آن زندگی می‌کنند، اهداف، انتظارات، استانداردها و الویت‌هایشان است»، دانسته است (نجات، ۱۳۸۷: ۲). برخی نیز آن را به عنوان قابلیت زیست‌پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به عنوان سنج‌های برای میزان جذابیت و برخی به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایت‌مندی و... تفسیر کرده‌اند (اپلی و منان^{۱۴}، ۲۰۰۷: ۲۸۱). اندرز و ویتی^{۱۵} (۱۹۷۶)، سطح رضایت از زندگی خانوادگی، شغل، درآمد، رضایت از عملکرد دولت در کل و رضایت از خدمات موجود را از جمله عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی ذهنی قلمداد کرده‌اند (خوراسگانی و کیانپور، ۱۳۸۵: ۷۲). داینر^{۱۶} از احساس رضایت از زندگی در اجتماع به عنوان عاملی مؤثر در ارتقای کیفیت زندگی ذهنی یاد کرده است (داینر، ۲۰۰۰: ۳۷). ماسام^{۱۷} (۲۰۰۲) استدلال می‌کند که «کیفیت زندگی» از یک سو می‌تواند به عنوان یک معیار یا علت جذابیت یک وضعیت و از سوی دیگر به عنوان دستاورد شرایطی که انتظارات و خواسته‌های افراد در آن تحقق می‌یابد، در نظر گرفته شود (غفاری و امیدی، ۱۳۸۷: ۴۱). آرگیل کیفیت زندگی را با مفهوم تکوینی و سلامت فرد می‌سنجد، یعنی سلامت فرد به خوشحالی، رضایت از زندگی، نبود بیکاری و فقدان ناهنجاری‌ها بستگی دارد (قالیباف و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۶۹). فو^{۱۸} (۲۰۰۰) کیفیت زندگی را رضایت کلی فرد از زندگی خود قلمداد می‌کند. داس^{۱۹} (۲۰۰۸) کیفیت زندگی را به عنوان بهزیستی یا عدم بهزیستی مردم و محیط زندگی آنها تعریف کرده است. کوستانز و همکاران در سال ۲۰۰۷ کیفیت زندگی را به عنوان میزان تأمین نیازهای انسانی در ارتباط با ادراکات افراد و گروه‌ها از بهزیستی ذهنی تعریف

12- Marna and Rogers

13- World Health Organization

14- Epley and Menon

15- Anders & vity

16- Diener

17- Massam

18- Phu

19- Dass

می‌کنند (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۹: ۹۳). افزون بر این تحقیقات بی‌شماری بر مقوله «رضایت» به عنوان مفیدترین شاخص سنجش کیفیت زندگی ذهنی تأکید می‌کنند (اشنایدر^{۲۰}، ۱۹۷۶: ۳۰۰).

فرانس (۱۹۹۶) به لحاظ مفهومی در این زمینه شش حوزه ۱- زندگی عادی ۲- مطلوبیت اجتماعی ۳- شادکامی ۴- رضایت از زندگی ۵- دستیابی به اهداف شخصی و ۶- استعدادهای ذاتی را شناسایی و دسته‌بندی کرده است (غفاری و امیدی، ۱۳۸۷: ۴۴). هم چنین در رابطه با شاخص‌های عینی و ذهنی «لی» معتقد است که کیفیت زندگی باید ذهنی باشد و مناسب‌ترین شیوه برای کشف کیفیت زندگی، پرسیدن ادراک مردم از زندگی آن‌ها است (لی، ۲۰۰۸: ۱۲۰۸). او بر این باور است که شاخص‌های ذهنی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری نسبت به شاخص‌های عینی ارجح‌تر است. زیرا این شاخص‌ها بازخوردهای ارزشمندی را برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران فراهم می‌کنند. در رابطه با شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی، روان‌شناسان نیز معتقدند که اولین عامل تعیین‌کننده در مطالعه کیفیت زندگی، بررسی نگرش فرد نسبت به زندگی است. بسیاری از نظریه‌پردازان بر میزان احساس بهزیستی فرد در زندگی‌اش به عنوان عامل تعیین‌کننده در نگرش فرد به زندگی تأکید کرده‌اند. از طرفی براون^{۲۱} (۱۹۹۳) مهم‌ترین عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی در اجتماع را عوامل اقتصادی (درآمد کافی و شغل ایده آل) می‌داند (خوراسگانی و کیانپور، ۱۳۸۵: ۸۳). زیرا اندازه‌گیری شاخص‌های ذهنی براساس پاسخ‌های روانی مانند رضایت شغلی صورت می‌گیرد (رضوانی و منصوریان، ۱۳۸۷: ۶). با توجه به موارد فوق رضایت‌مندی از کیفیت زندگی به عوامل زیادی وابسته است. در مقیاس سکونتگاه‌های روستایی، کاهش اشتغال و درآمد در بخش کشاورزی، فاصله زیاد و انزوای جغرافیایی آن‌ها، راه‌های ارتباطی و شبکه حمل و نقل نامناسب و ناکارآمد؛ اجرای سیاست‌های لازم برای بهبود کیفیت زندگی روستایی و افزایش رضایت‌مندی از آن را پیچیده‌تر می‌کند (بولاک^{۲۲}، ۲۰۰۴: ۲۲).

مواد و روش‌ها

روش مورد استفاده در این پژوهش، توصیفی- تحلیلی (آماري) بوده و برای گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق کلیه روستاهای دهستان مهبان^{۲۳} (۳۳ روستا) واقع

20- Schneider

21- Browne

22- Bullock

23- Mahban

در شهرستان نیکشهر و استان سیستان و بلوچستان است، اما روستاهای بالای ۲۰ خانوار (۱۹ روستا) نمونه منتخب این تحقیق را تشکیل می‌دهند. از میان ۱۷۷۷ خانوار ساکن در روستاهای فوق، با استفاده از فرمول کوکران^{۲۴} ۲۷۳ نفر سرپرست خانوار به عنوان حجم نمونه تعیین گردید و به منظور سنجش کیفیت زندگی روستاییان، ابتدا شاخص-ها و متغیرهای تحقیق تعیین شد (جدول ۱). پس از تدوین پرسشنامه، روایی^{۲۵} آن توسط پنج نفر از اساتید جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی بررسی و سطح پایایی^{۲۶} نیز براساس ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۹۱۹ محاسبه شد، که بیانگر ضریب اعتماد بسیار بالای آن می‌باشد. در تجزیه و تحلیل داده‌ها بسته به مقیاس متغیرها و اهداف مورد نظر از آزمون T تک متغیره، همبستگی و تحلیل واریانس (ANOVA) استفاده شده است.

جدول ۱- شاخص‌ها و معرف‌های تحقیق

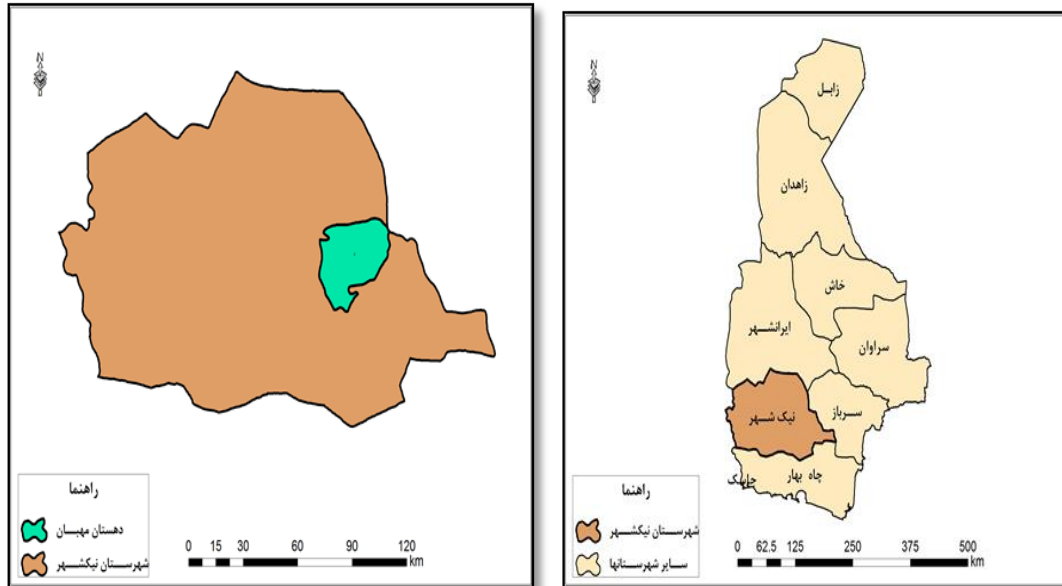
معرف‌ها	زمینه اصلی	
رضایت از میزان درآمد، رضایت از پایداری درآمد، رضایت از شغل، رضایت از امنیت شغلی، رضایت از تسهیلات بانکی، رضایت از قدرت خرید، رضایت از کیفیت امکانات و خدمات تجاری (خرده‌فروشی، شرکت تعاونی، سوپر مارکت)، رضایت از کیفیت مسکن، رضایت از مالکیت زمین کشاورزی، رضایت از مالکیت دام، رضایت از کیفیت خدمات بیمه کشاورزی و دام، رضایت از کیفیت راه دسترسی، رضایت از کیفیت حمل و نقل	اقتصادی	شاخص‌های رضایت‌مندی از کیفیت زندگی
رضایت از کیفیت امکانات و خدمات آموزشی (ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان)، رضایت از کیفیت امکانات و خدمات بهداشتی درمانی (خانه بهداشت، درمانگاه و پزشک عمومی و ماما)، رضایت از امکانات فراغتی و تفریحی، رضایت از کیفیت سلامت و تغذیه، رضایت از مشارکت در طرح‌های توسعه روستایی، رضایت از کیفیت اطلاعات و ارتباطات، رضایت از خدمات بیمه تأمین اجتماعی، رضایت از زندگی در اجتماع روستایی (رضایت از عملکرد دولت)	اجتماعی	

عرصه پژوهش

شهرستان نیکشهر با مساحت ۲۲۲۸۰ کیلومتر مربع در جنوب غربی استان سیستان و بلوچستان و در عرض جغرافیایی ۲۶ درجه و ۱۳ دقیقه و ۳۲ ثانیه شمالی و در طول جغرافیایی ۶۰ درجه و ۱۲ دقیقه و ۵۸ ثانیه شرقی واقع شده و دارای پنج بخش و ۱۵ دهستان و ۶۳۰ آبادی می‌باشد. این شهرستان دارای اقلیم گرم و خشک بوده، میانگین

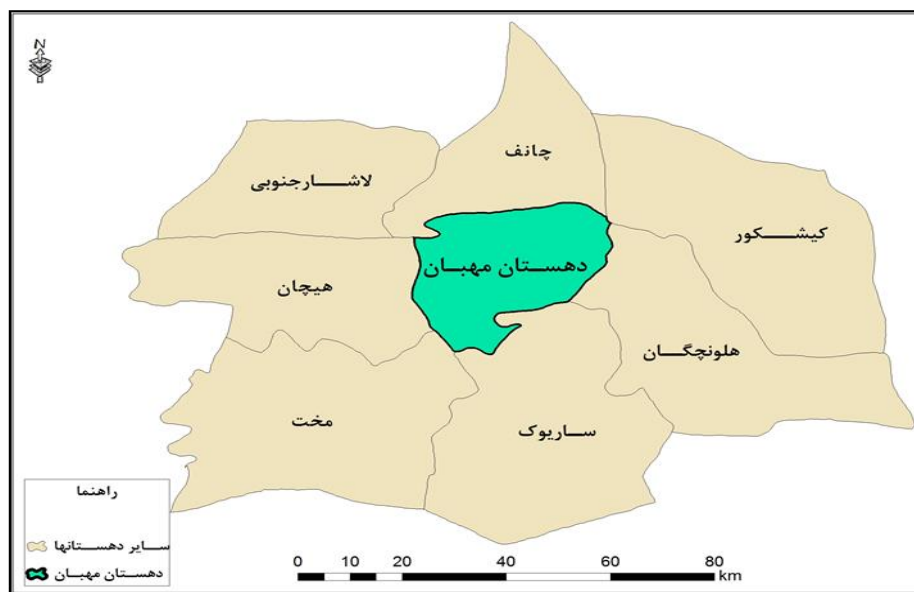
24- Cochran
25- Validity
26- Stability

بارندگی سالانه آن ۱۱۸ میلیمتر و میانگین دمای سالانه‌اش ۲۷/۶ درجه است. دهستان مهبان در نیمه شرقی شهرستان نیکشهر واقع شده و به لحاظ تقسیمات سیاسی جزو بخش مرکزی آن می‌باشد (شکل ۱).

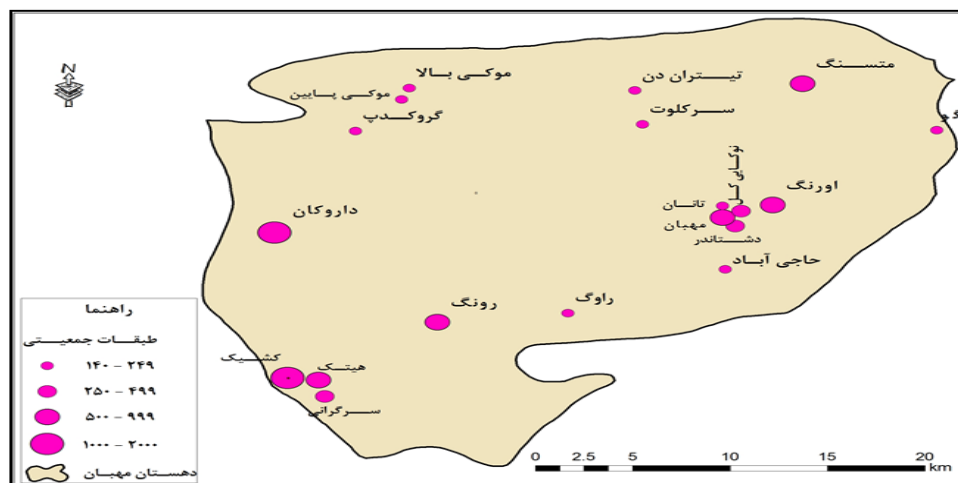
شکل ۱: موقعیت دهستان مهبان در سطح شهرستان و استان

این دهستان در همسایگی دهستان‌های کیشکور (شهرستان سرباز) از سمت شمال شرق، چانف از سمت شمال، لاشار جنوبی از سمت شمال غربی، هیجان و مخت در سمت غرب و جنوب غربی و هلونچگان و ساریوک از سمت شرق و جنوب قرار گرفته است (شکل ۲).

شکل ۲: موقعیت نسبی دهستان مهبان در شهرستان نیکشهر

علی‌رغم این‌که شهرستان نیکشهر از نواحی کوهستانی کم‌ارتفاع تشکیل شده است، اما دهستان مهبان دارای ارتفاعی بین ۶۰۰ متر تا ۲۰۰۰ متر از سطح دریا می‌باشد. خاک منطقه برای کشت محصولات گرمسیری همچون خرما، مرکبات، انبه، موز و سبزیجات سازگاری بیشتری دارد. کشاورزی در دهستان مهبان به خاطر توپوگرافی نسبتاً ناهموار و قطعات بسیار کوچک اراضی، غالباً به صورت باغداری در مقیاس کوچک و حتی در قالب‌های موزاییکی رواج دارد و کشت غالب آن خرما است. در مجموع محدوده مورد مطالعه علی‌رغم حاکمیت اقلیم گرم و خشک بر آن از رودخانه‌های فصلی و دائمی هرچند کوچک (رودخانه کشیک و رودخانه نکهچ) برخوردار بوده و موجب شکل‌گیری اراضی محدود و نسبتاً حاصلخیز در مسیر آبراهه‌ها شده است، که به تبعیت از این فعل و انفعالات سکونتگاه‌های روستایی با اندازه‌های مختلف شکل گرفته، که غالب معیشت ساکنان این سکونتگاه‌ها به علت کم‌بازده بودن بخش کشاورزی و حمایت ناچیز دولت از آن، به ترتیب بر پایه مشاغل آزاد (کارگری، پیشه‌وری و...)، کشاورزی (باغداری)، دامداری و کارمندی استوار می‌باشد. تحولات جمعیت دهستان بیانگر آن است که در سال ۱۳۷۵ دارای ۱۱۶۹ خانوار و ۷۰۱۶ نفر جمعیت بوده که به ۱۸۷۰ خانوار و ۸۴۱۰ نفر جمعیت در سال ۱۳۸۵ و ۱۹۵۱ خانوار و ۹۲۴۹ نفر جمعیت در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است. در این سال از ۶۹۲۹ نفر جمعیت ۶ ساله و بالاتر، ۴۵۱۸ نفر باسواد و ۲۴۱۱ نفر بی‌سواد می‌باشند. بیشتر روستاهای دهستان دارای جمعیت زیر ۲۵۰ نفر و فقط دو روستا دارای جمعیت بالای ۱۰۰۰ نفر می‌باشند (شکل ۳).

شکل ۳: توزیع جغرافیایی روستاهای مورد مطالعه براساس طبقات جمعیتی

یافته‌ها و بحث

نتایج به دست آمده بیانگر آن است که ۵۲/۸ درصد پاسخگویان بین ۲۰ تا ۴۰ سال سن دارند. ۲۷/۸ درصد پاسخگویان بی سواد، ۲۲ درصد دارای سواد ابتدایی، ۱۷/۹ درصد دارای سواد راهنمایی و ۳۲/۳ درصد دیپلم و بالاتر از آن بوده اند. ۴۰/۹ درصد دارای مشاغل آزاد، ۱۲ درصد کارمند، ۱۵/۶ درصد دارای شغل کشاورزی و دامداری و ۳۱/۵ درصد بیکار می‌باشند.

در پاسخ به «چگونگی میزان رضایت‌مندی ساکنان روستایی از کیفیت زندگی»، براساس آزمون T تک متغیره، چون از یک طرف سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ و میانگین جامعه در هر دو بعد اقتصادی و اجتماعی به ترتیب ۲/۴۷۷ و ۲/۴۱۶ می‌باشد و از طرف دیگر مقدار اختلاف میانگین به ترتیب در هر دو بعد مذکور -۰/۵۲۲۸ و -۰/۵۸۳۵ و کران‌های بالا و پایین هر دو منفی هستند (جدول ۲)، لذا می‌توان نتیجه گرفت، میزان رضایت از کیفیت زندگی در هر دو بعد اقتصادی و اجتماعی در دهستان مهبان از حد متوسط (عدد ۳) پایین‌تر است.

جدول ۲- بررسی میزان رضایت‌مندی از کیفیت زندگی با استفاده از آزمون T تک متغیره

Test value = 3							میانگین جامعه	بعد اقتصادی
سطح اطمینان ۹۵ درصد		اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار T	میانگین جامعه		
کران بالا	کران پایین							
-۰/۴۵۸۷	-۰/۵۸۶۹	-۰/۵۲۲۸	۰/۰۰۰	۲۷۲	-۱۶/۰۶۴	۲/۴۷۷	بعد اقتصادی	
-۰/۵۲۰۷	-۰/۶۴۶۳	-۰/۵۸۳۵	۰/۰۰۰	۲۷۲	-۱۸/۲۹۸	۲/۴۱۶	بعد اجتماعی	
۰/۴۸۸۱	-۰/۶۰۶	-۰/۵۴۷۱	۰/۰۰۰	۲۷۲	-۱۸/۲۶۲	۲/۴۵۲	کیفیت زندگی ذهنی	

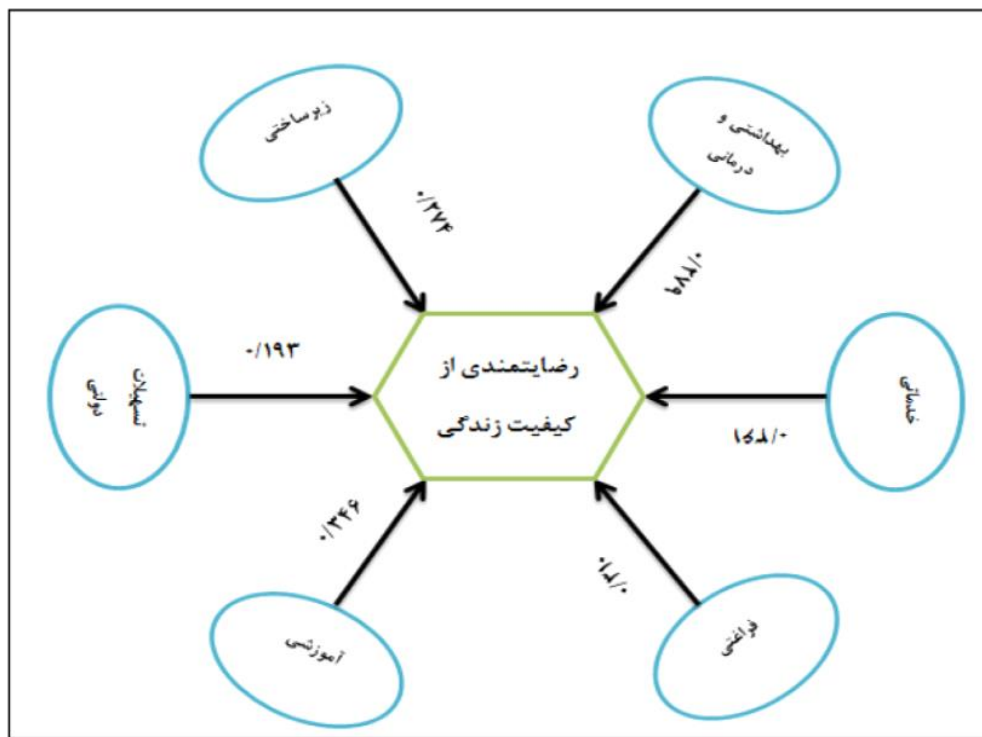
پایین بودن رضایت‌مندی از کیفیت زندگی در بعد اقتصادی ناشی از عدم برخورداری از شغل مناسب و درآمد پایدار، ضعف توانایی مالی در پرداخت هزینه‌های زندگی، عدم دسترسی مناسب و کافی به امکانات خدماتی، کم بازده بودن بخش‌های اقتصادی موجود (کشاورزی و دامداری) و حمایت ناچیز دولت از آن، کوچک بودن اراضی، شیوه‌های بهره‌برداری سنتی و ناکارآمدی در بهره‌برداری بهینه از منابع درآمدزا و فقدان صنایع تبدیلی و تکمیلی، برخورداری ناچیز اکثریت روستاییان از زمین کشاورزی و دام، توزیع ناعادلانه خدمات بیمه کشاورزی و دام و دسترسی نامناسب و ناعادلانه مردم به تسهیلات بانکی می‌باشد. البته در این میان نارضایتی از امکانات اقتصادی شدت بیشتری دارد (جدول ۳).

در بعد اجتماعی نیز پایین بودن رضایت‌مندی از کیفیت زندگی دارای رویه مشابهی است. به طوری که روستاییان در زمینه برخورداری از خدمات آموزشی و بهداشتی و شبکه حمل و نقل مناسب، وضعیت سلامت و تغذیه، مشارکت در طرح‌های توسعه روستایی در حد بالایی اظهار نارضایتی کرده‌اند. این امر از عواملی هم‌چون عدم برخورداری بسیاری از روستاهای نمونه از خدمات آموزشی کافی و مناسب (تعداد کلاس درس، تعداد معلم، سطح سواد معلمان و مقاومت ساختمان مدارس)، ناکارآمدی در ارائه خدمات درمانی و بهداشتی، پراکندگی سکونتگاه‌ها (روستا-شهر)، پایین بودن کیفیت راه دسترسی و خاکی بودن آن در بسیاری از روستاها و پایین بودن قدرت خرید مردم نشأت می‌گیرد. در این میان ناخشنودی از وضعیت مشارکت در طرح‌های توسعه روستایی سهم بیشتری را به خود اختصاص می‌دهد (جدول ۳)، که آن هم نتیجه عدم توجه مسوولان و پیمانکاران به دیدگاه‌ها و نظرات ساکنان روستایی در تصمیم‌گیری و اجرا و... می‌باشد. به طور کلی ساکنان روستایی مورد مطالعه از زندگی در اجتماع روستایی (عملکرد دولت) رضایت پایینی دارند. این امر غالباً از توجه و تمرکز بیشتر دولت به مراکز شهری و عدم توجه کافی و هدفمند به اقتصاد نواحی روستایی (به ویژه در زمینه‌های ایجاد اشتغال و درآمدزایی) ناشی می‌شود.

جدول ۳- بررسی میزان رضایت‌مندی زیرشاخص‌های اقتصادی و اجتماعی با آزمون T تک متغیره

Test value = 3							میانگین جامعه	رضایت از درآمد و اشتغال
سطح اطمینان ۹۵ درصد		اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار T	میانگین جامعه		
کران بالا	کران پایین							
-۰/۴۳۵۳	-۰/۱۹۴۷	-۰/۳۱۵	۰/۰۰۰	۲۷۲	-۵/۱۵۴	۲/۶۸۵	رضایت از درآمد و اشتغال	
-۰/۴۰۱۸	-۰/۲۱۹	-۰/۳۱۴	۰/۰۰۰	۲۷۲	-۶/۶۸۸	۲/۶۸۹	رضایت از توان مالی	
۰/۶۸۷۶	-۰/۵۰۷	-۰/۵۹۷	۰/۰۰۰	۲۷۲	-۱۲/۹۷۸	۲/۴۰۲	رضایت از امکانات تجاری	
-۱/۰۰۱۸	-۰/۸۵۱۷	-۰/۹۲۷	۰/۰۰۰	۲۷۲	-۲۴/۳۱	۲/۰۷۳	رضایت از امکانات اقتصادی	
-۰/۱۲۱۶	-۰/۰۹۶	-۰/۰۱۳	۰/۸۱۷	۲۷۲	-۰/۲۳۲	۲/۹۸۷	رضایت از شبکه حمل و نقل	
-۰/۸۸۶۹	-۰/۶۷۷۲	-۰/۷۸۲	۰/۰۰۰	۲۷۲	-۱۴/۶۷۹	۲/۲۱۷	رضایت از آموزش و بهداشت	
-۱/۰۹۵	-۰/۸۶۷۵	-۰/۹۸۲	۰/۰۰۰	۲۷۲	-۱۶/۹۲۲	۲/۰۱۸	رضایت از مشارکت	
-۰/۲۵۴۲	-۰/۰۹۹۹	-۰/۱۷۷	۰/۰۰۰	۲۷۲	-۴/۵۱۹	۲/۸۲۳	رضایت از سلامت و تغذیه	
-۰/۶۲۸۶	-۰/۴۷۳۹	-۰/۵۵۲	۰/۰۰۰	۲۷۲	-۱۴/۰۲۹	۲/۴۴۸	رضایت از زندگی در اجتماع روستا (عملکرد دولت)	

هم چنین با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون، سؤال سوم این پژوهش مبنی بر «میزان تأثیرگذاری هر یک از زیرشاخص‌های اجتماعی و اقتصادی^{۲۷} بر میزان رضایت مندی از کیفیت زندگی» بررسی شد و نتایج به دست آمده نشان داد که امکانات خدماتی (بقالی، سوپر مارکت، شرکت تعاونی، نانوایی و فروشندگی کپسول گاز) بیش‌ترین و تسهیلات دولتی (بیمه کشاورزی و دام، بیمه تأمین اجتماعی و تسهیلات بانکی) کم‌ترین تأثیر مستقیم را بر رضایت مندی روستاییان از کیفیت زندگی دارند (شکل ۴). از دلایل آن مواردی از قبیل وابستگی بیشتر روستاییان به خدمات و مواد مصرفی آماده، عدم برخورداری اکثریت افراد از بیمه تأمین اجتماعی به استثنای عده معدودی از کارمندان و معلمان و نداشتن پشتوانه تضمینی برای اخذ وام‌های بانکی قابل ذکر هستند.

شکل ۴: بررسی میزان تأثیرگذاری مؤلفه‌های اجتماعی و اقتصادی بر رضایت‌مندی از کیفیت زندگی

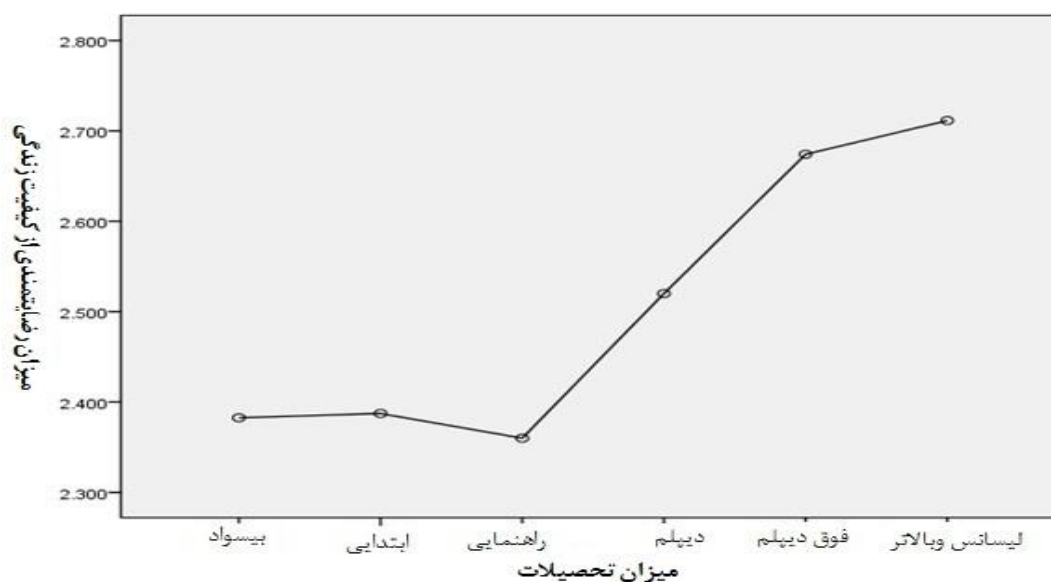
در ادامه با استفاده از تحلیل واریانس «رابطه بین میزان تحصیلات و میزان رضایت مندی از کیفیت زندگی» مورد سنجش قرار گرفت و نتایج نشان داد که سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ است در نتیجه رابطه معناداری متغیرهای فوق مورد تأیید قرار می‌گیرد. با توجه به (جدول ۴ و شکل ۵)، افزایش میزان تحصیلات به استثنای یک مورد باعث

۲۷- منظور بررسی تأثیر وجود یا عدم وجود امکانات و خدمات اقتصادی و اجتماعی (مانند مدرسه، زمین کشاورزی، شرکت تعاونی، تعداد دام و...) است، که به صورت صفر و یک و محاسبه ضرایب وزنی وارد نرم افزار گردیده و تأثیرگذاری آنها بر رضایت‌مندی روستاییان از کیفیت زندگی سنجیده شده است.

افزایش سطح رضایت‌مندی شده است. البته رابطه مثبت معناداری از دیپلم به بالا، ناشی از دستیابی افراد به مشاغل دولتی و برخورداری از درآمد نسبتاً مناسب می‌باشد.

جدول ۴- تحلیل واریانس رضایت‌مندی از کیفیت زندگی و رابطه آن با میزان تحصیلات

میزان تحصیلات	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	متوسط مجموع مجذورات	مقدار F	سطح معناداری
	بین گروهی	۳/۸۳	۵	۰/۷۶۷	۳/۲۶۱	۰/۰۰۷
	میان گروهی	۶۲/۸۱	۲۶۷	۰/۲۳۵		
	جمع	۶۶/۶۴	۲۷۲			

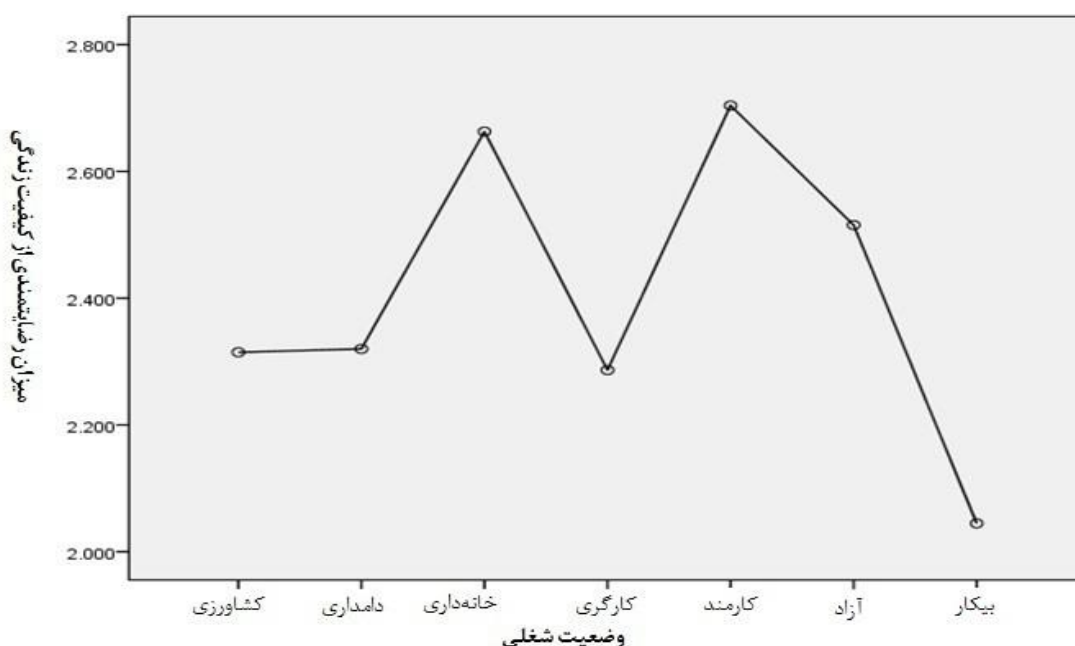

شکل ۵: ارتباط بین میزان تحصیلات و میزان رضایت‌مندی از کیفیت زندگی

در پاسخ به سؤال چهارم بر مبنای آزمون تحلیل واریانس چون سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ و ارتباط بین وضعیت شغلی و میزان رضایت‌مندی از کیفیت زندگی معنادار است، لذا با توجه به (جدول ۵ و شکل ۶) افراد دارای شغل کارمندی بیشترین و افراد بیکار کمترین رضایت از کیفیت زندگی را دارند. البته زنان خانه دار در چارچوب نظام سنتی نیز رضایت‌مندی بالایی از کیفیت زندگی دارند. علاوه بر این افراد دارای مشاغل آزاد بعد از کارمندان بیشترین رضایت و دامداران و کشاورزان تقریباً رضایت یکسان و پایینی و کارگران نیز بعد از افراد بیکار کمترین رضایت از کیفیت زندگی خود دارند.

جدول ۵- تحلیل واریانس رضایت‌مندی از کیفیت زندگی و رابطه آن با وضعیت شغلی روستاییان

سطح معناداری	مقدار F	متوسط مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	منبع تغییرات	وضعیت شغلی
۰/۰۰۰	۷/۲۵۳	۱/۵۶۲	۶	۹/۳۷	بین گروهی	
		۰/۲۱۵	۲۶۶	۵۷/۲۷	میان گروهی	
			۲۷۲	۶۶/۶۴	جمع	

شکل ۶: ارتباط بین وضعیت شغلی و میزان رضایت‌مندی از کیفیت زندگی

نتیجه‌گیری

امروزه هدف نهایی برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های توسعه جامع در بهبود کیفیت زندگی خلاصه می‌گردد که از طریق شاخص‌های عینی و ذهنی اندازه‌گیری می‌شود. چنانچه درک افراد از موقعیت خود در زندگی منجر به احساس رضایت شود، می‌توان از آن به عنوان عاملی مؤثر در ارتقاء کیفیت زندگی بهره جست. در این راستا پس از پیروزی انقلاب اسلامی (۱۳۵۷)، اولین گام با هدف "شناسایی مناطق محروم کشور" برداشته شد و نتایج آن با همان عنوان (در سال ۱۳۶۴) ارائه گردید. متعاقب آن طی دهه‌های گذشته برنامه‌های متعددی جهت برخورداری مردم مناطق محروم و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان این نواحی برداشته شد. اما طرح جامعی از سطح رضایت‌مندی مردم

انجام نگرفت. از آنجا که میزان رضایت‌مندی تابعی از تفاوت بین ادراک از عملکرد و انتظارات فرد دارد و میزان تحقق اهداف برنامه‌های تدوین یافته نیز در گرو آن است، این پژوهش در پاسخ به نیاز فوق در دهستان مهبان شهرستان نیکشهر به عنوان یکی از محروم‌ترین مناطق استان سیستان و بلوچستان و کشور انجام شد. نتایج حاصل از آن در هر یک از ابعاد زیر نشان داد:

در بعد اقتصادی رضایت برخورداری از مشاغل مناسب و کسب درآمد پایدار، میزان توانایی مالی در پرداخت هزینه‌های زندگی کمتر از حد متوسط ارزیابی شد. از علل پایین بودن آن می‌توان به مواردی نظیر کم بازده بودن بخش‌های اقتصادی موجود (کشاورزی و دامداری) و حمایت ناچیز دولت از آن، کوچک بودن اراضی، شیوه‌های بهره‌برداری سنتی و ناکارآمدی در بهره‌برداری بهینه از منابع درآمدزا و فقدان صنایع تبدیلی و تکمیلی، عدم برخورداری یا برخورداری ناچیز اکثریت روستاییان از زمین کشاورزی و دام، توزیع ناعادلانه خدمات بیمه کشاورزی و دام و دسترسی نامناسب و ناعادلانه مردم به تسهیلات بانکی اشاره کرد.

در بعد اجتماعی نیز پایین بودن رضایت‌مندی از کیفیت زندگی دارای رویه مشابهی است. رضایت روستاییان در زمینه برخورداری از خدمات آموزشی و بهداشتی مناسب و شبکه حمل و نقل مناسب کمتر از حد متوسط ارزیابی شده است. از دلایل پایین بودن آن می‌توان به مواردی همچون عدم برخورداری بسیاری از روستاهای نمونه از خدمات آموزشی کافی و مناسب (تعداد کلاس درس، تعداد معلم، سطح سواد معلمان و مقاومت ساختمان مدارس)، ناکارآمدی در ارائه خدمات درمانی و بهداشتی، پراکندگی سکونتگاه‌ها (روستا-شهر)، پایین بودن کیفیت راه دسترسی و خاکی بودن آن در بسیاری از روستاها و... اشاره کرد. هم‌چنین رضایت از وضعیت سلامت و تغذیه، مشارکت در طرح‌های توسعه روستایی کمتر از حد متوسط ارزیابی شده است. البته رضایت از وضعیت مشارکت در طرح‌های توسعه روستایی پایین‌تر از دیگر مؤلفه‌ها می‌باشد. در این رابطه دلایلی نظیر پایین بودن قدرت خرید مردم، عدم توجه مسوولان و پیمانکاران به دیدگاه‌ها و نظرات ساکنان روستایی در تصمیم‌گیری و اجرا را می‌توان ذکر کرد. در نهایت رضایت از زندگی در محدوده مورد مطالعه (رضایت از عملکرد دولت) پایین‌تر از میانگین ارزیابی شده است، که می‌توان آن را به توجه و تمرکز بیشتر دولت به مراکز شهری و عدم توجه کافی و هدفمند به اقتصاد نواحی روستایی (به ویژه در زمینه‌های ایجاد اشتغال و درآمدزایی) نسبت داد. هم‌چنین نتایج به دست آمده نشان داد که امکانات خدماتی (بقالی، سوپر مارکت، شرکت تعاونی، نانوایی و فروشندگی کپسول گاز) بیشترین و تسهیلات دولتی (بیمه کشاورزی و دام، بیمه تأمین اجتماعی و تسهیلات بانکی) کمترین تأثیر مستقیم را بر رضایت‌مندی

روستاییان از کیفیت زندگی دارند. از دلایل آن مواردی از قبیل وابستگی بیشتر روستاییان به خدمات و مواد مصرفی آماده، عدم برخورداری اکثریت افراد از بیمه تأمین اجتماعی به استثنای عده‌ معدودی از کارمندان و معلمان، و نداشتن پشتوانه تضمینی برای اخذ وام‌های بانکی قابل ذکر هستند.

در ارزیابی کلی می‌توان اذعان نمود علی‌رغم تلاش‌های انجام شده از طرف متولیان توسعه، هنوز میزان رضایت مندی از کیفیت زندگی در دهستان مهبان از حد متوسط پایین‌تر است و این امر به نوبه خود در ناکام ماندن برنامه‌های دولت بی‌تأثیر نخواهد بود.

منابع

- حاجی‌نژاد، ع؛ رفیعیان، م؛ زمانی، ح (۱۳۸۹)، «بررسی متغیرهای فردی مؤثر بر رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت محیط زندگی: مورد شهر شیراز»، *فصلنامه جغرافیا و توسعه*، شماره ۱۷، صص ۹۱-۷۰.
- رفیعیان، م؛ عسگری، ع؛ عسگری‌زاده، ز (۱۳۸۸)، «سنجش میزان رضایت‌مندی سکونتی ساکنان محله نواب»، *مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، شماره ۶۷، صص ۶۸-۵۷.
- رفیعیان، م؛ خدائی، ز (۱۳۸۸)، «بررسی شاخص‌ها و معیارهای مؤثر بر رضایت‌مندی شهروندان از فضاهای عمومی شهری»، *فصلنامه راهبرد*، شماره ۵۳، صص ۲۴۸-۲۲۷.
- رهنورد، ف (۱۳۸۲)، «توانمندسازی کارکنان، گامی به سوی مشتری‌مداری»، *فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه*، شماره ۵۹، صص ۳۷-۲۸.
- شایان، ح؛ تقی‌لو، ع؛ خسروبیگی، ر (۱۳۸۹)، «ارزیابی میزان رضایت‌مندی روستاییان از محیط سکونتگاهی: مورد شهرستان کمیجان»، *فصلنامه روستا و توسعه*، شماره ۱، صص ۱۷۹-۱۵۵.
- فرهادنژاد، ح (۱۳۸۷)، «مدیریت رضایت‌مندی مراجعان در سازمانهای دولتی»، *ماهنامه تدبیر*، شماره ۱۹۷، صص ۴۳-۲۱.
- جاجرمی، ک؛ کلتی، ا (۱۳۸۵)، «سنجش وضعیت شاخصهای کیفیت زندگی در شهر از نظر شهروندان مطالعه موردی: گنبدقاپوس»، *فصلنامه جغرافیا و توسعه*، شماره ۸، صص ۱۷-۵.
- ربانی خوراسگانی، ع؛ کیانپور، م (۱۳۸۶)، «مدل پیشنهادی برای سنجش کیفیت زندگی؛ مطالعه موردی: شهر اصفهان»، *مجله دانشکده ادبیات دانشگاه اصفهان*، شماره ۵۹-۵۸، صص ۱۰۸-۶۷.
- رضوانی، م (۱۳۸۹)، «توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر نورآباد، استان لرستان)»، *مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای*، شماره دوم، صص ۱۱۰-۸۷.
- رضوانی، م؛ منصوریان، ح (۱۳۸۷)، «سنجش کیفیت زندگی: بررسی مفاهیم، شاخص‌ها، مدلها و ارائه مدل پیشنهادی برای نواحی روستایی»، *فصلنامه روستا و توسعه*، شماره ۳، صص ۲۶-۱.
- غفاری، غ؛ امیدی، ر (۱۳۸۷)، «کیفیت زندگی در برنامه‌های عمرانی و توسعه ایران»، *فصلنامه رفاه اجتماعی*، سال هشتم، شماره ۳۰ و ۳۱، صص ۳۳-۹.

- غفاری، غ؛ اوتق، ن (۱۳۸۵)، «سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی (مورد: شهر گنبد کاووس)»، *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، شماره ۱، صص ۱۹۹-۱۵۹.
- فرجی ملائی، ا، عظیمی، آ، زیاری، ک (۱۳۸۹)، «تحلیل ابعاد کیفیت زندگی در نواحی شهری ایران»، *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، شماره دوم، صص ۱۶-۱.
- قالیباف، م؛ همکاران (۱۳۸۸)، «سنجش میزان رضایت مندی ساکنان روستایی از کیفیت زندگی و آثار آن بر امنیت مناطق مرزی: مطالعه موردی بخش نوسود استان کرمانشاه»، *فصلنامه روستا و توسعه*، شماره ۳، صص ۱۸۴-۱۶۳.
- ماجدی، س؛ لهسایی‌زاده، ع (۱۳۸۵)، «بررسی رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای، سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی: مطالعه موردی در روستاهای استان فارس»، *فصلنامه روستا و توسعه*، شماره ۴، صص ۹۱-۱۳۵.
- نوغانی، م (۱۳۸۸)، «کیفیت زندگی شهروندان و رابطه آن با سرمایه اجتماعی در شهر مشهد»، *مجله علوم اجتماعی*، دانشگاه فردوسی مشهد، شماره ۱، صص ۱۴۰-۱۱۱.
- Bullock, S. J. R., (2004), "An Analysis of Technology Quality of Life in Rural West Texas Community", A Dissertation in Agricultural Education Submitted to the Graduate Faculty of Texas Tech University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education.
- Campbell, A., Philip, E., C Willard, L. R., (1976), "*The Quality of American Life Perceptions, Evaluations and Satisfactions*", New York: Russell Sage Foundation.
- Diener, E., (2000), "Subjective well-being." *American Psychologists*, 55 (1): 4- 34.
- Dissart, J., Deller, S., (2000),"Quality of Life in the Planning Literature", *Journal of Planning Literature*, 15: 135-161.
- Epley, D., Menon, M., (2008), "A Method of Assembling Cross-sectional Indicators into a Community Quality of Life", *Soc Indic Res*, 88:281-29.
- Hourihan, K., (1984), "Context- Dependent Models of Residential Satisfaction", *Environment and Behavior*, 16: 374-388.
- Lee, Y.-J., (2008), "Subjective quality of life measurement in Taipei", *Building and Environment*, 43 (7): 27-41.
- Rahman.,D., Mittelhamer., M., Wandschaneder, G., (2003), "Measuring the Quality of Life Across countries: A sensitivity Analysis of well-being indices" , Wider Internasional

Conference on Inequality, Poverty and Human Well-being, May 30-31, Helsinki, Finland. PP: 130-155.

-Schneider, M., (1976), "The quality of life and social indicators research" *Public Administration Review*, 36 (3): 1 – 29.

-Wish, NB., (1986),"Are we really measuring the quality of life?" Well-being has subjective dimensions, as well as objective ones", *American Journal of Economics and Sociology*,45 (1):9–93.